

49

THE

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

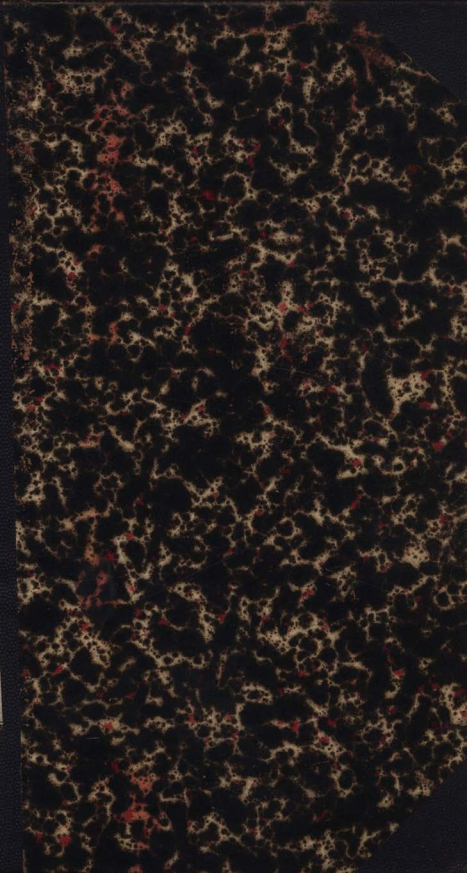
OF

CHICAGO

ILLINOIS

1892

15

SZABADKA SZ. KIR. VÁROS
ERDÉSZETI VISZONYAINAK LEIRÁSA
ÉS
ÖSSZEHASONLÍTÁSA
A HAZAI MÁS SZAB. KIR. ÉS TÖRV. HAT.
JOGGAL FELRUHÁZOTT VÁROSOK
ERDÉSZETI VISZONYAIVAL.

*

IRTA :

SZABADKA SZ. KIR. VÁROS TANÁCSÁNAK MEGBIZÁSA FOLYTÁN
AZ 1896. ÉVI EZREDEVES KIÁLLÍTÁSRA

NAGY GYULA

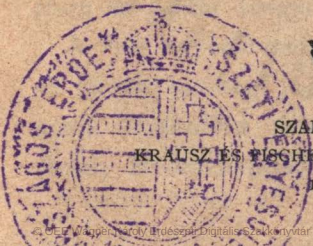
KIR. ERDŐFELÜGYELŐ SZEGEDEN.

45
A. k. 2138. p.

SZABADKA.

KRAÜSZ ÉS FISCHER KÖNYVNYOMDÁJA.

1896.

I.

Földrajzi fekvés ; terület ; népesség, művelési ágak és hatósági beosztás :

Szabadka szab. kir. város Magyarország »Alföld« nevű részének Duna-Tisza közötti részén, az északi szélesség $46^{\circ} 5' 46''$ és a keleti hosszúság $37^{\circ} 20' 27''$ -e alatt és 114 m-re az adriai tenger színe felett fekszik.

A vele egyenlő rangú 23 hazai szab. kir. és törvényhatósági joggal felruházott város közül *északabbra fekszenek*: Baja, Szeged, Arad, Hódmezővásárhely, Marosvásárhely,

Kolozsvár, Kecskemét, Nagyvárad, Székesfehérvár, Debreczen, Győr, Sopron, Komárom, Szatmárnémeti, Pozsony, Kassa és Selmecz Bélabánya, — *délebbre* Pécs, Zombor, Temesvár, Ujvidék, Versecz és Pancsova városok; — *keletebbre* fekszenek: Kecskemét, Ujvidék, Szeged, Hódmezővásárhely, Pancsova, Kassa, Temesvár, Arad, Versecz, Debreczen, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Kolozsvár és Marosvásárhely, — *nyugotabbra*: Zombor, Baja, Selmeczbánya, Székesfehérvár, Pécs, Komárom, Győr, Pozsony és Sopron.

Mélyebben, — vagyis: az adriai tenger szinhez közelebb Zombor, Temesvár, Ujvidék, Versecz és Pancsova városok; míg a többi mind magasabban fekszik.

Szabadka szab. kir. város *egész területe* a legújabb kataszteri felvételek szerint 166077 khold, — melyből

szántóföld ..	110239.5	khd	vagyis	66.37 ⁰ / ₀ ;
kert	647.8	»	»	0.39 »
rét	3748.9	»	»	2.26 »
szőlő	4014.7	»	»	2.42 »
legelő	30762.8	»	»	18.53 »
nádas	1760.1	»	»	1.06 »
erdő.....	9603.7	»	»	5.78 »
terméketlen.	5299.5	»	»	3.19 »
összesen	166077.0	»	»	100- ⁰ / ₀

Egész terület tekintetében tehát 2-ik város a vele egyenlő rangú hazai városok között, — lévén t. i. e tekintetben nagyobb csakis Debreczen szab. kir. város 220 khddal, a többi ellenben: 24.203 — 161.433 khddal kisebb területet foglal el.

Az erdőművelési ághoz tartozó területek tekintetében 4-ik helyen áll a sorozatban, — lévén az ő 9603.7 khd erdejénél több: Kecskeméten: 8083.3, — Debreczenben:

7125.3, — és Sopronban: 1281.3 khddal; a többi szab. kir. és törv. hat. jog. felruházott városok ellenben e tekintetben is kisebbek 1465 9590 khd erdő területtel.

Szabadka város területén *az erdők területe az összes területnek 5.78⁰/₀-át* foglalván el, e tekintetben e város 11-ik e sorozatban, lévén t. i.

Kassán.....	50.56 ⁰ / ₀ ;
Selmeczbányán.....	49.93 »
Sopronban.....	46.91 »
Pécsen.....	34.84 »
Pozsonyban.....	32.51 »
Szatmárnémetin	24.90 »
Marosvásárhelyen	24.59 »
Kecskeméten	11.26 »
Kolozsvártt	11.07 »
Debreczenben.....	10.00 » ,—

vagyis több, — s

Nagyváradon.....	5.13 ⁰ / ₀ ,—
Szegeden	4.87 »
Komáromban	3.78 »
Verseczen.....	3.26 »
Ujvidéken.....	2.51 »
Baján	1.75 »
Győrött	1.61 »
Aradon.....	0.54 »
Pancsován	0.38 »
Hódmezővásárhelyen ...	0.22 »
Temesvártt	0.22 »
Székesfehérvárott	0.19 »
Zomborban.....	0.15 »

vagyis kevesebb százalék.

Az országos 26.85⁰/₀-nál 21.07⁰/₀-al *kevesebb* Szabadkán az erdők területe a többi területhez arányítva.

Lakosainak száma 72737. — E tekintetben *2-ik kelyen áll* e város, — lévén csakis

Szegednek több lakosa 12832-vel; a többi városnak ellenben: 15797—59661-el is *kevesebb* van.

Szabadkán a házak összes száma: 12587.

— E tekintetben 2-ik a sorozatban, — lévén csakis Szegeden *több* 683 házzal; míg a többi városban 1988—11444 házzal is *kevesebb* van annál.

Egy házra esik Szabadkán átlag véve: 5.77 *lélek*, — miért is tehát e tekintetben, — vagyis: az úgynevezhető „*városias jelleg*“ *tekintetében* Szabadka város a 21-ik helyen áll a 24 egyyenlő rangú város között, — lévén t. i. e tekintetben csakis: Kecskeméten 0.01-el, — Verseczen: 0.51-el, s Hódmezővásárhelyen 0.99-el kisebb az egy házra eső *lelkek száma*; míg a többi városban 0.10—18.41-el is nagyobb az, — lévén t. i. pl. Pozsonyban 24.18, — mint a mely város

t. i. első helyen áll e tekintetben az országban a fő- és székváros után.

Egy lélekre esik az erdőkből átlag Szabadkán 0.132 khd; s e tekintetben tehát: 7-ik e város a sorozatban, — esvén t. i.

Selmeczbányán 0.502 khd,—

Sopronban 0.400 »

Szatmárnémetiben.. 0.381 »

Kecskeméten 0.364 »

Debreczenben 0.293 »

Kassán 0.282 »

tehát : több, —

Pécsen 0.125 khd,—

Marosvásárhelytt .. 0.099 »

Kolozsvártt 0.095 »

Pozsonyban 0.081 »

Szegeden 0.080 »

Verseczen 0.051 »

Ujvidéken 0.021 »

Baján	0.013 khd,—
Komáromban.....	0.012 »
Nagyváradon.....	0.011 »
Győrön.....	0.005 »
Hódmezővásárhelyen	0.005 »
Pancsován	0.005 »
Zomborban.....	0.003 »
Aradon.....	0.002 »
Temesvártt	0.000 »
Székesfehérvártt ...	0.000 »

vagyis : kevesebb.

Az országos 0.869 khd átlaggal szemben pedig 0.737 khddal *kevesebb* ezen átlag Szabadkán.

Feltéve már most, hogy egy lélekre átlag egy kat. hold erdő fatermése szükséges évenként a múlhatlan faszükséglet kielégítésére, — az esetben Szabadkának még 63133 kat. hold erdőre lenne szüksége, hogy

behozatal nélkül állandóan és biztosan fedezhesse saját faszükségletét; s ezen erdőhiány tekintetében Szabadka 2-ik helyen áll a szóban forgó városok közt, — lévén t. i. még csak Szegednek *több* fedezendő erdőhiánya 15520 khddal; míg ellenben a többi városok 7955—55527 khd erdőterülettel állnak kedvezőbben, — lévén t. i. Hódmezővásárhelynek csak 55178, — s a legkedvezőbb helyzettel bíró Selmeczbélabánya városnak csak 7606 khd fedezendő erdőhiánya e tekintetben.

Szabadka város területén az erdők a tulajdonos *jogi minőségét tekintve*, — tulajdonilag városi, — vagyis: *törvényhatósági birtokot képeznek*, — lévén az egészből 9170.9 khd, — vagyis: 95.53% a városé. A többiből 8.20 khd állami, — vagyis: a m. kir. államvasutaké; 1.6 khd egyházi és 4.23 khd magán erdőbirtok.

A város tulajdonát képező erdők *gazdasági ügyét* az e tárgyban fennálló szabályzat és üzemterv keretén belől a városi tanács intézi az e célból alkalmazott gazdatanácsos, erdőtiszt, s erdőőrök segélyével.

Ujabban azonban, vagyis: 1896. évtől kezdve a m. kir. állami erdészettel egyelőre 20 évre kötött szerződés szerint a szakszerű erdőkezelést és az erdősítések fogatosítása körül szükséges műszaki teendőket a m. kir. állami erdészet végezteti egyelőre az ezzel ideiglenesen megbízott szegedi m. kir. erdőgondnokság — s később talán az itt is felállítandó erdőgondnokság által, — évi 3000 frtot fizetvén a kezelésért, s kat. holdanként egyszer s mindenkorra 16 frtot a mester-séges erdősítésekért.

Erdőrendészeti szempontból a városi közigazgatási erdészeti bizottság, — s illetve a

szegedi kerületi kir. erdőfelügyelőséghez tartoznak az összes erdők, melyeknek felettes hatósága: a földmivelésügyi m. kir. minister, — mint legfelsőbb erdőrendészeti országos hatóság.

Talaj, fekvés, fatenyészeti viszonyok és fanemek.

Szabadka város egész területe — mint az már fenn is említve van, — s tehát a város területén fekvő *erdők* is a magyar állam területén földrajzi tenyészet és fakereskedelmi szempontból megkülönböztetni szokott öt főcsoport közül, — t. i. az északi, — keleti, — alföldi — nyugoti és déli vidékek közül az „*alföldi*” csoporthoz tartozik, mely a Duna és Tisza folyamok között s utóbbi-

nak balpartján is elterülő nagy síkság által van képezve, s Vác és Tokaj városoktól délre az országnak Duna által alkotott határáig terjed, melyet talaj tekintetében általán véve dilluvium és alluvium borít, a melynek szélei löszből, közép részei iszapolt agyagból állanak, s ezek között nagy kiterjedésű laza homokos terület fekszik éppen a szóban forgó erdők helyén is.

Fában s nagy kiterjedésű és összefüggő erdőkben általán véve szegény ezen csoport; s csakis az északi és déli részeken vannak ilyenek is említést érdemlőbb mennyiségben s továbbá még Jankovác község, Szabadka, — Szeged, — Kecskemét, — Debreczen, Hajdúböszörmény városok területén, — mely utóbbiak is azonban az újabb időkben telepített ákáczosok kivételével mind kigyérült nyárfa erdőket képeznek.

Főfanem Szabadka város területén a fekete és fehér nyár s az *akác*, mely utóbbi a legkedveltebb, mivel az itteni talajban majdnem mindenütt megél és kitűnő tűzi, épületi és szerszámfát is szolgáltat. — Ezenkívül előfordul kisebb mértékben még a tölgy, kőris, éger, fűz, zöld juhar, bálványfa stb. is. Jelenleg a nyárfa körülbelül 7500 khdat, — vagyis: az összesnek 78%-át foglalja el s az akác pedig 2100 khdat, — vagyis 22%-ot. A többi ellenben %-ban ki sem fejezhető csekély mennyiségben.

Szabadka város területén az erdők általán véve főleg a földmivelés szempontjából birnak kiváló gazdasági jelentőséggel, mert tapasztalat szerint a leglazább és mozgásban levő futóhomok is kellő megművelés és gondozás mellett képes ezen fanemeket felnevelni s elég gyors és erőteljes növésben

tartani, ha t. i. sikerült azokat megtelepíteni és gyökeresedéshez juttatni még mielőtt elborítaná azokat a homok, vagy kiszedné azoknak gyökerét a szél.

Az erdők keletkezésének története.

Erre nézve hiteles adatok és szóbeli értesülés folytán következőket sikerült megállapítani:

»Szabadka szab. kir. város Története« czimű mű II. Rész 250. és következő oldalain Iványi István írja ugyanis: »Erdőket a város az értéktelenül hevert földterületek hasznosítása végett, valamint a futóhomok megkötése és a közlegelők biztosítása céljából a kir. kincstárnak 1768. ápril 3-án kelt rendelete alapján kezdett ültetni fűzfával és egyéb gyors növéssű fanemmel.

Igy 1771. tavaszán az Agina barában és a Jaszenovácza vagy Körösér mentén is ültetnek fákat. A Csisztiszár nevű földrészben a Körösér homokos környékén már 1710.—20. körül a legszebb *tölgyfa* erdők voltak; de az akkori nagyban elterjedt zshiványélet kiirtása céljából azon erdőket, melyekben róka meg farkas is tartózkodott, mind kivágták.

Az 1780-as évek elején a Csisztiszárban újra ültettek erdőt; így: 1781-ben 44 ezer □ ölet (27.5 kat. hold) (Lásd: 1786. évi kir. biztossági jegyzőkönyvből).

1782-ben őszkor is a Köröséernél erdőt szándékoztak ültetni gyorsabban növő fákkal. 1784-ben a doroszlói erdész feketefenyő (pinus) magot küldött, hogy azzal is a fekete homokban itt kísérletet tegyenek. De mindössze nem sokat tettek és 1786. *újevkor is még csak 51750 □ öl* (vagyis: 32.35 khd)

befásított területe volt a városnak és 1789-ben 10 öl tűzifát vágtak belőle.

1794-ben 49 $\frac{1}{2}$ láncz, — (vagyis: 61.8 kat. hold) fűzfa erdők voltak és a fűzfa ültetést még folytatták. 1798-ban már két fűzfa erdők voltak, t. i. a körösi és a szőlőkön túli — szintén a Körös felé. — De mindez csak csekély kezdeményezésnek illett be; s az is a száraz években pusztult. — Végre az 1802. évi országgyűlés is figyelemre méltatta az erdőügyet; egy — 1806. ápril 8-án kelt helyt. rendeletre, mely szerint a nagy homokterületet gyorsan növényárfával, akáczczal és hárssal stb. kellett beültetni, — a város érdemlegesebben foglalkozik a kérdéssel és Wlasics mérnököt meg Szárics Jakab tanácsnokot bízta meg ezen ügyben, és a városi népnek minden adóforint után 2—2 drb. fűz, — akác, —

fekete nyárfát stb. kellett oda szolgáltatnia. (Lásd: 1806. pol. jegyk. 914 sz.) — Ekkor a mai *Tölgyfás* erdő helyén csak 4 láncznyi és 1462 □ ölnyi (vagyis : 5—6 kat. holdnyi) kis tölgy erdeje volt a városnak; — *(mint az az eredetben kiállított 1807. évi pol. 12. A 16. számú jelentésből és az annak mellékletét képező térképből is látható,* — s a melyet szóbeli értesülés szerint az 1760-as években Vizy nevű ispán telepített volna, — ki után később *Besir* nevű erdész következett, — ki ugyanott a nyárfákat telepítette ezelőtt mintegy 50—60 évvel; s utána (1848. május 30-án) *Rogics* lett az erdőtiszt 10 évre; s ezt követte *Pánczér* József jelenlegi erdőtiszt, ki 37 év óta áll a város szolgálatában s ki eke után tölgy makkot vetve, — újból tölgyfát is telepített ugyanott, míg az akácz ültetést is ugyanö kezdte meg

előbb a Tölgyfás és Deszkás közötti lövöldénél, később pedig a Radonovác és Hajdújárás dűlőkben.)

»Ettől északkeletre most újra tölgyeket (18 lánczot vagyis: 21.2 kat. holdat) és egyéb fákat ültettek«, — írja az említett történet is — »úgy hogy azon évben összesen 53/114/2000 láncz (vagyis: 66.32 khd) volt erdősítve.

E körül folytatták a következő években is az ültetést s pedig 1807-ben 60 lánczot (75 khd) 1808—9-ben 160 (200 khd) 1810-ben 125, — (156.25 khd) 1811 és 12-ben 239 (298.75 khd), — 1814—5-ben 108 lánczot; (135 khd); — 1816-ban 161 (201.25 khd) és Radonovácson 35 lánczot (43.75 khd).

1817-ben a Csikeriai közlegelőben is kezdtek s pedig az alsóban 100 lánczot (125 khd) a következő 1818. évben a felsőben

is 73, — (91.25 khd) 1822-ben 51 lánczot (63.75 khd) 1819 tavaszán ismét a Radonovácban 91, — (113.75 khd) s 1823—24-ben több helyen összesen 280/1414/2000 lánczot (350.88 khdat) ültettek s pedig a deszkási csárdánál Bokros, Csisztiszár, Zsdrálórét, Szkender járás, Földi járás nevű helyeken és a Tölgyfás mellett.

Igy folytatták a következő években is és pótolták s javították a hiányokat, úgy hogy 1833-ig összesen 1917/1911/2000 lánczot (2397.44 khdat) ültettek be gyöngye csemetékkel. (Lásd 1834. évi pol. 12. A. 4.)«

Ezen időszakban vagyis: 1820-ban történt az is, hogy a város erkölcsi és értelmi szegénysége miatt a hátramaradás igen nagy lévén, — annak okait megvizsgálni és a nevelés s oktatás által a közműveltség hiányán segíteni, — egy bizottság küldetett ki

Skultéty Ferencz kir. biztos által; s ezen bizottság szept. 24-én javaslatot tett többek közt az iránt is, hogy: a szegény szülőket és szorgalmas tanulókat elő kell segíteni s a nemes verseny felkeltésére s a munkakedv fokozására 6 helybeli fiu közt évenként 100—100 frt jutalomdíjat is lehetne kiosztani; s az erre szükséges 600 frt úgy volna beszerzendő, hogy *az eddig haszon nélkül hevert mintegy 20 ezer láncz homokos közlegelő befásíttatik*, a mi 10 ezer forint tőkének felelvén meg, — amaz összeg kamatképen kerülne meg. (Lásd: Történet I. Rész 374. old. és Városi levéltár 1821. évi pol. jk. 151. sz. s Akta pol. fons. 12 D. 319. S ugyanott 1826. évi pol. jk. 1793.)

»De ezek« — t. i. a fenti erdősítések —
»a nyári hőségben hevített homokban nem egyszer el is száradtak és több helyen

ismét újból kellett kezdeni» — írja a történet.

»Az 1836. tavasszal Kászonyi Sándor kir. biztos (L. 1836. jk. pol. 509.) az *erdőket is megszemlélvén*, melyek 2227/244/2000 láncznyi (2783.9 khd) területet foglaltak el, azonkívül a Zsdráló rét felé is egy 600 láncznyi (750 khd.) homok területen csak magától nőtt fákat talált, — sajnosan látta, hogy mindez a beültetendő futóhomoknak alig egy ötöd részét képezi, s hogy az ültetés az eddigi mód szerint lassan halad, míg másrészt a futóhomok folyton veszélyezteti a közlegetőt. *Azért az egész 5000 láncznyi (6250 khdnyi) homoknak beültetését rendelte el s pedig úgy, hogy csak 50 ölnyi kerületekben ültessenek fákat* (nem az egész területet) és ősztől 2 évre már mindenütt meg legyen az erdő.

A városi tanács (1836. évi pol. jk. 810. sz.) ezen utasítás szerint meg is tette a szükséges intézkedéseket, azonban a nyári nagy hőség mindjárt az első évben tönkre tette a csemetéket; de azért mégis szakadatlanul folytatták a dolgot és 1844-ben 5498 khd volt beültetve; 1854. év óta kivált ákácdfa ültetéssel folytatták erélyesen az erdősítést és folytatják még most is.

Egy 1869 évi kimutatás szerint a tompai
 tölgyfás..... 52khd 800 öl
 a tompai nyárfás..... 6576 » 400 »
 és a tavankuti nyárfás.... 1385 » — »
 területet foglalt el, —

s így összesen: 8013 » 1200
 ölnyi erdeje volt a városnak. Most a legújabb
 kataszteri felvétel szerint 9603 khdat tesz a
 város területén levő összes erdőmennyiség, a
 melyben magánbirtokosoknak is kisebb-na-

gyobb kiterjedésű befásított birtok részei a pusztai szállások vagy szőlők körül is foglaltatnak.«

»Külsejét tekintve e városi erdők sok kisebb s nagyobb összefüggés nélküli darabból állanak egy erdész és 12 erdőcsősz gondja és őrködése alatt. Az egyes erdőterületek nevei: Deszkás, Tölgyfás, Radonovác, Hajdújárás, Zsdráló, Földijárás, Szkenderjárás, Zsíroskút, Sáskalapos, Alsó- és Felső-Csikéria.

Az előtt a városi közgyűlés maga intézkedett esetről-esetre az erdőkről, valamint a vágandó famennyiségről; de az 1879. évi 31 t. cz. értelmében a városok közvagyonát képező erdők is rendszeres erdőgazdasági üzemterv szerint kezelendők. Azért Szabadka város is készítettett ilyent, mely 1885. szeptember 15-én a minister által is megerősített.

Ezen 2 ív rétű vastag kötetből álló munka részletesen és kimerítően tünteti fel az egész erdőgazdaság kezelését és térképek kíséretében az egyes részeket természetük szerint csoportosítja, a közben lévő hézagokat is befásításra tüzi ki [s az egész erdőt 30 vágássorozatra*)] — s minden vágássorozatot 30 évi vágásra osztja fel, úgy hogy csak 30 év múlva kerül vissza a vágás ugyanazon egy helyre. A kivágott erdők felújítása nyárfánál sarjadzás által, akácznál pedig kezdetben új ültetés által történik jól forgatott földben.«

* Helyesebben írva: 10 vágássorozatra.

Erdőhasználat.

Az erdők kihasználása főleg *tűzifára* szorított és szorítkozik most is, — épület- és szerszámfát is állítván elő főleg az ákác-, tölgy- és kőrisből. A tűzifa rözse, dorong és hasábfa alakjában nyeretik és nagyobbára a város és az általa segélyezett lelkészek, iskolák stb. által használtatik fel; a fölösleg pedig eladatik magán feleknek.

Mellékháználatképen a legeltetés gyakoroltatott és gyakoroltatik; és pedig miután a korábbi korlátlan legeltetés ártott a fáknak és a laza futóhomokos talajnak is, — ez okból megszorítottatott az, — s csak az idősebb erdőkben — s ott is csak ha a talajnak sem árt az, — van megengedve.

E tekintetben különben sokszor nagy veszélynek vannak kitéve ezen erdők, a mennyiben főleg országos szárazság idején.

különösen itt nagyon rá van szorulva a nagyobbára még mindig csak állattenyésztésből élni akaró alsóbb néposztály. Így pl. fel van jegyezve az említett Történet I. Rész 542. oldalán is, hogy: az 1863. évi nagy szárazság idején »sokan könyörögtek a városhoz, hogy: az elcsigázott szegény barmok tengetésére megengedtéssék a városi erdőkben a fák galyait is lelegeltetni.

S hogy a faszükséglet fedezése tekintetében is nagy szerepe volt mindig ezen erdőknek, — arról is szól a Történet pl. a II. Rész 209. oldalán, — irván: »Régebben Kanizsáról és a távolabbi dunai erdőkből kellett a tűzifát a városnak hozni s annak hiányát rendszeren szalmával, kukoriczaszárral, venyigével stb. pótolták. Most is a város és magánbirtokosok által eladni szokott famennyiség a temérdek sok szalma mellett,

mely miatt a szobákat gömolyéből, sárból rakott nagy banya kemenczékkel fűtik, nem elégíti ki a város nagy fogyasztását, hanem fakereskedők által is igen sok kemény tűzifa, valamint kőszén is szállíttatik ide. Rendes épületfa kizárólag máshonnan hozatik ide.« — S hogy hajdan még nagyobb volt e tekintetben a szükség és baj — az is kimutatható szintén a történetből, — így pl. az 1780-as években hatósági rendelet folytán a telelő katonáknak Bajáról kellett nagy fáradságok és nehézségek mellett szekérrel szállítani még a tüzelő fát is. 1788. novemberben 50 kocsi indult a bajai erdőkbe fáért de a roppant hó miatt nem mehettek el; a tanács tehát azt parancsolta, hogy mindenki kertjéből, szőlőjéből $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ ölenként vágjon fát; s így több száz öl fát hoztak ugyan össze, de az nyers volt; s

megtérítésre pedig csak annyiban számíthattak, hogy a hadnagytól felfelé a fa erdei árát adták; attól lefelé pedig csak utalvány és nyugtatvány ígértetett — noha a városnak sokkal többbe került. (Lásd: Történet I. Rész 308. 309 óld.) Ugyanazon évi ápril havában pedig a Dunához 14 nap alatt kellett a városnak 800 öl fát szállítani; s azt csakis a plavnai kamarai erdőkből volt képes és kénytelen eszközölni. 1849. évben pedig a katonai kormány által kórház részére elrendelt tűzifát (hetenként $90\frac{1}{4}$ öl kemény fát és 150 drb. hasáb vagy két annyi puhafát) sem tudta szállítani a város; s le kellett azt is könyörögnie $38\frac{3}{4}$ öl kemény vagy $76\frac{3}{4}$ öl puha fára. (Lásd: Történet I. Rész 490. old.)

1885. év óta azonban, — az akkor készített és hatóságilag jóváhagyott rendszeres

erdőgazdasági üzemterv szerint az évi fahozam már 19574 tömörköbméterre volt kiszámítva még az első fordára nézve is; s ha ezen terv mellett maradt volna a város továbbra is s az abban előirt erdősítéseket is eszközölte volna, — idővel — ha t. i. a célba vett szabályszerű állapot bekövetkezett volna, — évenként körülbelül 73121 m³ szabályos évi fahozamra tehetett volna szert.

Időközben azonban a hegységi szőlők a phyloxera pusztításának áldozatul esvén az egész országban, — e miatt mind több és több figyelem fordult a homok talajon való szőlőtelepítés felé. S így Szabadkán is azon elhatározásra jutott a város, hogy az erdőképen kezelni tervezett homok területekből a mit csak lehet phyloxera mentes szőlőtelepítésre fogja átengedni apróbb részletekben az ez iránt vállalkozó magánfeleknek.

S ennek folytán tényleg ki is lett jelölve és különítve az üzemtervbe felvett erdőkből és ahhoz tartozó kopár területekből mintegy 4128 khd s abból 1890. év óta előbb a Kelebia nevű dűlőben, — s azután a tavanakutiban jelentékeny területek eladattak a szőlőtelepítési célokra, úgy, hogy ezek folytán most már csak a Hajdújárás,- Radonovác,- Tölgyfás,- Körös,- Földijárás,- Zsdráló,- Deszkás,- Sáskalapos és Zsíroskúti dűlőkben fekvő 6852.9 khd erdősült és 2587.13 khd tisztás, — összesen: 9440.03 khd fog rendszeres erdőgazdasági üzemterv szerint és erdőképén kezelteni s használtatni, — a melyből az ép most jóváhagyás alatt álló új rendszeres erdőgazdasági üzemterv szerint évenként mintegy 14770 m³ fahozamra számíthat a város az első fordá alatt; míg később, — ha a célbavett szá-

bályos állapot bekövetkezik, — 35571 m³ lesz a tartamosan nyerhető évi fahozam.

Elő- és köztes használat címén évenként mintegy 3000—4000 m³ vegyes minőségű (rőzse és galy) fa nyerhető ezen erdőkből ugyanazon terv szerint.

Felújítások tekintetében pedig akképen intézkedik az új rendszeres erdőgazdasági üzemterv, hogy a természetes uton sarjadzás által felújuló rendes vágásokon kívül évenként legalább is 163.76 kat. hold mesterséges erdősités eszközöltessék az első 30 éves forda alatt; és pedig olyképen, hogy a beerdősitendő s felújítandó területek két évig előleges mezőgazdasági művelés alá vétessenek s azután a 2-ik év őszén 2—3 éves töre metszett csemetékkel ültettesenek be, melyeknek sorközei lehetőleg még azután

is kapáltassanak meg pár évig, s fanem gyanánt leginkább az akác alkalmaztassék, s a mellett hol a talajviszonyok megengedik vagy szükségessé is teszik, — más neme- sebb fanemek is.

FÜGGELÉK.

Végül idemellékelve közöltetnek a magyarországi szab. kir. és törvényhatósági joggal felruházott városok területére, művelési ágaira, lélek- és házszámaira vonatkozó legújabb hivatalos statisztikai adatok, — a mint azt az országos m. kir. statisztikai hivatal szíves volt fenti czélokra leendő felhasználás végett kiállítani és megküldeni.

1851. évi törvény a földművelésügyi és
erdészeti miniszternek a magyar
országban a földművelésügyi és
erdészeti miniszternek a magyar

1851. évi törvény a földművelésügyi és
erdészeti miniszternek a magyar
országban a földművelésügyi és
erdészeti miniszternek a magyar
országban a földművelésügyi és
erdészeti miniszternek a magyar
országban a földművelésügyi és
erdészeti miniszternek a magyar

1851

3

K A

S O R O Z A T O K

annak feltüntetésére, hogy:

H Á N Y A D I K V Á R O S S Z A B A D K A

a hazai szab. kir. és törv. hat. jog. felr. városok között (Fiumét kivéve).

Erdőterület			Egész terület			Lélek-szám			Házak száma			Egy házra eső lelkek száma (városias jelleg)			Egy lélekre eső erdő			A szükséghez képest hiányzó erdőterület		
t e k i n t e t é b e n																				
Sor- szám	Erdő van kat. hold		Sor- szám	Egész terület kat. hold		Sor- szám	Lélek-szám összesen		Sor- szám	Házak száma összesen		Sor- szám	Egy házra eső lélek-szám		Sor- szám	Egy lélekre eső erdő kat. hold		Sor- szám	Erdőhiány egy lélekre egy kat. hold erdősükségletet számítva kat. hold	
1	Kecskemét th. jfr. város . .	17.684	1	Debreczen sz. kir. város . .	166.297	1	Szeged sz. kir. város . .	85.569	1	Szeged sz. kir. város . .	13.270	1	Pozsony sz. kir. város . .	24.18	1	Selmeczbélab. sz. kir. város . .	0.502	1	Szeged sz. kir. város . .	78.653
2	Debreczen sz. kir. » . .	16.729	2	Szabadka » » » . .	166.077	2	Szabadka » » » . .	72.737	2	Szabadka » » » . .	12.587	2	Sopron » » » . .	23.81	2	Sopron » » » . .	0.400	2	Szabadka » » » . .	63.133
3	Sopron » » » . .	10.884	3	Kecskemét th. jfr. » . .	151.705	3	Debreczen sz. kir. » . .	56.940	3	H.-vásárhely th. jfr. » . .	11.599	3	Kassa » » » . .	12.76	3	Szatmárnémeti sz. kir. » . .	0.381	3	H.-vásárhely th. jfr. » . .	55.178
4	Szabadka » » » . .	9604	4	Szeged sz. kir. » . .	141.874	4	H.-vásárhely th. jfr. » . .	55.475	4	Kecskemét » » » . .	8.412	4	Temesvár » » » . .	12.60	4	Kecskemét th. jfr. » . .	0.364	4	Pozsony sz. kir. » . .	48.152
5	Kassa » » » . .	8139	5	H.-vásárhely th. jfr. » . .	132.260	5	Pozsony sz. kir. » . .	52.411	5	Debreczen sz. kir. » . .	7.064	5	Kolozsvár » » » . .	12.17	5	Debreczen sz. kir. » . .	0.293	5	Arad » » » . .	41.946
6	Szatmárnémeti » » » . .	7919	6	Zombor sz. kir. » . .	53.577	6	Kecskemét th. jfr. » . .	48.493	6	Arad » » » . .	5.684	6	Győr » » » . .	11.06	6	Kassa » » » . .	0.282	6	Debreczen » » » . .	40.211
7	Selmeczbélab. » » » . .	7674	7	Versecz th. jfr. » . .	34.191	7	Arad sz. kir. » . .	42.052	7	Zombor » » » . .	4.499	7	Székesfehérvársz. kir. » . .	10.75	7	Szabadka » » » . .	0.132	7	Temesvár » » » . .	39.870
8	Szeged » » » . .	6916	8	Szatmárném. sz. kir. » . .	31.765	8	Temesvár » » » . .	39.884	8	Nagyvárad » » » . .	4.381	8	Komárom sz. kir. » . .	9.14	8	Pécs » » » . .	0.125	8	Nagyvárad » » » . .	38.131
9	Versecz th. jfr. » . .	4286	9	Kolozsvár » » » . .	28.159	9	Nagyvárad » » » . .	38.557	9	Versecz th. jfr. » . .	4.152	9	Nagyvárad » » » . .	8.82	9	Marosvásárhely sz. k. » . .	0.099	9	Kecskemét th. jfr. » . .	30.809
10	Pozsony » » » . .	4259	10	Ujvidek » » » . .	27.688	10	Pécs » » » . .	34.067	10	Pécs sz. kir. » . .	3.921	10	Pécs » » » . .	8.68	10	Kolozsvár sz. kir. » . .	0.095	10	Kolozsvár sz. kir. » . .	30.636
11	Kolozsvár » » » . .	3120	11	Sopron » » » . .	22.195	11	Kolozsvár » » » . .	32.756	11	Ujvidek » » » . .	3.412	11	Debreczen » » » . .	8.06	11	Pozsony » » » . .	0.081	11	Pécs » » » . .	29.781
12	Marosvásárhely sz. k. » . .	1402	12	Székesfehérvár sz. k. » . .	20.838	12	Kassa » » » . .	28.884	12	Temesvár » » » . .	3.165	12	Selmeczbélab. sz. kir. » . .	8.02	12	Szeged » » » . .	0.080	12	Székesfehérvár sz. k. » . .	27.509
13	Versecz th. jfr. » . .	1116	13	Pancsova th. jfr. » . .	19.578	13	Székesfehérvár sz. k. » . .	27.548	13	Baja th. jfr. » . .	3.043	13	Arad » » » . .	7.44	13	Versecz th. jfr. » . .	0.051	13	Zombor sz. kir. » . .	26.354
14	Ujvidek sz. kir. » . .	619	14	Arad sz. kir. » . .	19.530	14	Sopron sz. kir. » . .	27.203	14	Szatmárnémeti sz. kir. » . .	3.014	14	Marosvásárhely sz. k. » . .	7.24	14	Ujvidek sz. kir. » . .	0.021	14	Ujvidek » » » . .	24.021
15	Nagyvárad » » » . .	426	15	Kassa » » » . .	16.106	15	Zombor » » » . .	26.435	15	Kolozsvár sz. kir. » . .	2.692	15	Ujvidek » » » . .	7.24	15	Baja th. jfr. » . .	0.013	15	Győr » » » . .	22.669
16	H.-vásárhely th. jfr. » . .	297	16	Selmeczbánya » » » . .	15.334	16	Ujvidek » » » . .	24.717	16	Pancsova th. jfr. » . .	2.646	16	Szatmárnémeti » » » . .	6.88	16	Komárom sz. kir. » . .	0.012	16	Kassa » » » . .	20.744
17	Baja » » » . .	263	17	Baja th. jfr. » . .	15.053	17	Győr » » » . .	22.795	17	Székesfehérvár sz. k. » . .	2.561	17	Pancsova th. jfr. » . .	6.78	17	Nagyvárad » » » . .	0.011	17	Versecz th. jfr. » . .	20.743
18	Komárom sz. kir. » . .	174	18	Pozsony sz. kir. » . .	13.062	18	Versecz th. jfr. » . .	21.859	18	Kassa sz. kir. » . .	2.263	18	Szeged sz. kir. » . .	6.45	18	Győr » » » . .	0.005	18	Baja » » » . .	19.222
19	Győr » » » . .	126	19	Pécs » » » . .	12.267	19	Szatmárnémeti sz. k. » . .	20.736	19	Pozsony » » » . .	2.167	19	Baja th. jfr. » . .	6.40	19	H.-vásárhely th. jfr. » . .	0.005	19	Pancsova » » » . .	17.873
20	Arad » » » . .	106	20	Nagyvárad » » » . .	8.313	20	Baja th. jfr. » . .	19.485	20	Győr » » » . .	2.061	20	Zombor sz. kir. » . .	5.87	20	Pancsova » » » . .	0.005	20	Sopron sz. kir. » . .	16.329
21	Zombor » » » . .	81	21	Győr » » » . .	7.811	21	Pancsova th. jfr. » . .	17.948	21	Marosvásárhely sz. k. » . .	1.964	21	Szabadka » » » . .	5.77	21	Zombor sz. kir. » . .	0.003	21	Komárom » » » . .	12.902
22	Pancsova th. jfr. » . .	75	22	Temesvár » » » . .	6.357	22	Selmeczbélabánya sz. kir. » . .	15.280	22	Selmeczbélabánya » » » . .	1.906	22	Kecskemét th. jfr. » . .	5.76	22	Arad » » » . .	0.002	22	Szatmárnémeti sz. kir. » . .	12.817
23	Székesfehérvár sz. k. » . .	39	23	Marosvásárhely sz. k. » . .	5.709	23	Marosvásárhely sz. k. » . .	14.212	23	Komárom sz. kir. » . .	1.430	23	Versecz » » » . .	5.26	23	Temesvár » » » . .	0.000	23	Marosvásárhely » » » . .	12.810
24	Temesvár » » » . .	14	24	Komárom » » » . .	4.645	24	Komárom sz. kir. » . .	13.076	24	Sopron » » » . .	1.143	24	H.-vásárhely » » » . .	4.78	24	Székesfehérvár sz. kir. » . .	0.000	24	Selmeczbélabánya » » » . .	7.606

Sorszám		Szántóföld	Kert	Rét	Szőlő	Legelő	Nádas	Erdő	Terméketlen	Összesen	*Házak száma	Lélek-szám
1	Árad szab. kir. város	11695 h. 1141	585 h. 622	2642 h. 1025	321 h. 691	2043 h. 1431	40 h. 1391	105 h. 1387	2094 h. 399	19530 h. 87	5684	42052
2	Baja that. jog. felr. város . . .	11559 h. 1368	259 h. 1130	165 h. 1179	918 h. 396	821 h. 756	87 h. 1082	262 h. 1222	977 h. 1433	15053 h. 766	3043	19485
3	Debreczen szab. kir. város . .	73709 h. 473	228 h. 37	16047 h. 1288	938 h. 1041	48375 h. 824	1103 h. 1149	16728 h. 1291	9166 h. 67	166296 h. 1370	7064	56940
4	Győr „ „ „	4116 h. 634	130 h. 1455	1052 h. 910	..	1477 h. 820	..	125 h. 1303	907 h. 648	7810 h. 970	2061	22795
5	Hódmezővásárhely th.jfr.város .	101890 h. 1062	582 h. 796	4474 h. 1258	1549 h. 1419	16183 h. 1523	46 h. 799	296 h. 1366	7235 h. 467	132260 h. 690	11599	55475
6	Kassa szab. kir. város „	5348 h. 933	445 h. 729 ⁴	816 h. 914 ⁴	53 h. 945	292 h. 212	..	8139 h. 848	1011 h. 45	16106 h. 613	2263	28884
7	Kecskemét th. j. felr. város . .	71009 h. 1598	514 h. 244	15030 h. 1166	4319 h. 299	34642 h. 1214	986 h. 1204	17684 h. 304	7517 h. 1042	151705 h. 668	8412	48493
8	Kolozsvár szab. kir. város . . .	8029 h. 1504	903 h. 464	9812 h. 504	455 h. 89	4716 h. 635	17 h. 1598	3119 h. 830	1104 h. 644	28158 k. 1468	2692	32756
9	Komárom „ „ „	1303 h. 549	176 h. 637	407 h. 463	9 h. 951	1219 h. 280	..	173 h. 1022	1355 h. 137	4644 h. 841	1430	13076
10	Marosvásárhely sz.kir. „ . . .	2584 h. 160	346 h. 736	393 h. 163	152 h. 1434	304 h. 622	..	1401 h. 1207	526 h. 1147	5709 h. 669	1964	14212
11	Nagyvárad szab. kir. „ . . .	2628 h. 289	632 h. 1215	478 h. 1223	2056 h. 902	936 h. 849	..	425 h. 810	1154 h. 1490	8313 h. 381	4381	38557
12	Pancsova th. jog. felr. „ . . .	12725 h. 1562	258 h. 1088	200 h. 1285	947 h. 95	3878 h. 1502	177 h. 1342	74 h. 925	1313 h. 1031	19577 h. 826	2646	17948
13	Pécs szab. kir. „ . . .	2590 h. 1515	282 h. 701	1577 h. 1296	2207 h. 604	534 h. 489	..	4285 h. 1061	788 h. 92	12266 h. 958	3921	34067
14	Pozsony „ „ „	4255 h. 626	1061 h. 424	282 h. 1262	1351 h. 1081	418 h. 1508	7 h. 1147	4259 h. 159	1424 h. 1504	13061 h. 1311	2167	52411
15	Sopron „ „ „	5949 h. 1024	373 h. 672	1222 h. 25	1328 h. 1103	793 h. 28	122 h. 425	10883 h. 1070	2521 h. 1522	23194 h. 1069	1143	27213
16	Szabadka „ „ „	110239 h. 805	647 h. 1300	3748 h. 1471	4014 h. 1080	30762 h. 1338	1760 h. 67	9603 h. 1025	5299 h. 894	166076 h. 1580	12587	72737
17	Szatmárnémeti sz.kir. „ . . .	15705 h. 1088	626 h. 927	3862 h. 485	686 h. 1152	1243 h. 876	..	7918 h. 1079	1721 h. 62	31764 h. 872	3014	20736
18	Szeged szab. kir. „ . . .	64118 h. 1019	594 h. 620	19543 h. 1053	7850 h. 1067	31817 h. 1021	1222 h. 1559	6915 h. 1469	9810 h. 122	141873 h. 1530	13270	85569
19	Selmecz- és B.-bánya sz.k.város.	1509 h. 362	674 h. 674	3556 h. 1268	..	1326 h. 1287	..	7674 h. 566	592 h. 622	15333 h. 1579	1906	15280
20	Székesfehérvár szab. kir. város . .	13675 h. 565	470 h. 528	2534 h. 1149	203 h. 687	2577 h. 411	130 h. 1215	39 h. 94	1207 h. 408	20838 h. 257	2563	27548
21	Temesvár szab. kir. város . .	2574 h. 830	381 h. 1359	718 h. 566	133 h. 996	1432 h. 525	..	14 h. 390	1103 h. 187	6357 h. 653	3165	39884
22	Ujvidek „ „ „	21181 h. 1429	493 h. 854	805 h. 1335	83 h. 1242	2399 h. 1491	335 h. 1401	696 h. 125	1691 h. 57	27687 h. 1534	3412	24717
23	Vercsek th. j. felr. „ . . .	22404 h. 814	230 h. 1580	3045 h. 726	1531 h. 619	3770 h. 794	63 h. 1418	1116 h. 761	2027 h. 1575	34190 h. 887	4152	21859
24	Zombor szab. kir. „ . . .	42522 h. 420	241 h. 211	2945 h. 33	545 h. 1027	2234 h. 160	201 h. 1385	81 h. 292	4811 h. 194	53577 h. 522	4499	26435
25	Magyarország egész területén**	20,270.700 h. 464	602.882 h. 933	5.157.324 h. 1442	597.557 h. 1507	6,477.874 h. 807	154.046 h. 319	13,162.318 h. 174	2.597.451 h. 174	49.020.156 h.	2573.526	15.133.494

*Lakházak.

**Horvát-Szlavonország és Fiume nélkül.

